

Uusi Suomi

Enrico di Mazzein vierailu Oopperassa.

Väittelyä laulajan ja arvostelijan kesken

Hra Enrico di Mazzei on lehdesämme pyytännyt tilaa seuraavalle:

Vastine arvostelija Klemetille.

Kolmessa arvostelussa, jotka sanoma-lehti Uuden Suomen musiikki- ja ooppera-arvostelija on varustanut nimimerkillään, ei professori Klemetti ole tahtonut arvostella yksinomaan lauluani ja näyttelimestäni, vaan hän on myös ryhtynyt huvittelemaan kustannuksellani, mikä antaa minulle moraalisen oikeuden vastata hänelle.

Kirjoituksissaan prof. Klemetti tekee persoonallisia hyökkäyksiä minua vastaan ja siten ylittää valtuutensa arvostelijana.

Minulla ei ole kunnia tuntea tätä henkilöä, mutta hän kirjoittaa mustaa valkoiselle osoittaakseen, miten hän poikkeaa siitä myötätunnosta ja hyväntahtoisuudesta, mikä ensi hetkistä saakka on tullut osakseni Suomessa. Eikö tällä herralla todellakaan ole aavistustakaan siitä kohteliaisuudesta, mikä on tuleva vieraan osaksi?

Mutta jättäkäämme tämä.

Mitä on ajateltava hänen »arvostelutaan»??

No niin, prof. Klemetti ei tosiaankaan paljoa ymmärrä laulutaidetta.

Hän voi olla kuoronjohtaja, mutta kuvitella siitä syystä tunlevansa yksinlaulua ja osata siitä arvostella, on tyhmyyttä.

Jättäkäämme syrjään ne typeryydet, joita hän sanoo äänestäni, käsitellessään suorituksiani »Toscassa» ja »Bohèmessa» (tämä veisi meidät loppumattomiin keskusteluihin ja koettelisi liian paljon lehden päätoimittajan kärsivällisyyttä). Kosketelkaamme ainoastaan hänen viimeistä arvosteluaan »Rigoletosta».

Mitä on prof. Klemetti ymmärtänyt tuntia kestäneestä esityksestä? Ei mitään — koska koko hänen mielenkiintonsa on kohdistunut erään hengenvedon mittamiseen sekunneissa...

Olen kuullut, että hra Klemetti aikoinaan tehnyt matkan Italiaan. Onkohan hän tällöin ollut läsnä jossakin »Rigoletto»-esityksessä ja tietääkö hän, että Italian teattereissa on olemassa jotakin jonka nimi yhdellä sanalla lausuttuna on traditsioni? Paljon puhuttu pitkä fermaatti, joka heikennetään, (smorzatto) on italialainen perinnäistapa, joka siinä on oikeutettu ja johon liittyy jopa muu kasku:

Kun Verdi oli saanut valmiiksi »Rigoletto»-partituurin, näytti hän teostaan erälle silloiselle etevälle arvostelijalle.

Tämä oli hyvin hämmästyntynyt siitä, että mestari oli kirjoittanut niin »vulgäärin» aarian ja siten uhrannut yleisön maulle äänihuulijännityksellä laulettuun miesääneseen, (suunnilleen näin olivat arvostelijan sanat).

Verdi syleili häntä näiden sanojen johdosta ja sanoi, että hän oli pyrkinyt kirjoittamaan musiikkia yleisölle eikä arvostelijoille.

Sittemmin on kyseessäoleva aaria siinä määrin »vulgarisoitu», että siitä on tullut posetiivilaulu.

Tästä syystä on toisenlainen muotoilu käynyt laulajalle välttämättömäksi, mutta käyttämäni tulkintatapa ei ole minun keksimäni.

Herra K:n asiantuntemattomuus ilmenee koko loistossaan siinä, ettei hän sano sanaakaan toisen näytöksen duetosta; jos hänellä olisi vähänkin aavistusta »belcantosta», olisi hän keskittänyt kaiken huomionsa siihen. Mutta hra Klemetti näyttää sekoittavan tenorisolistin johonkin oman kuoronsa laulajista...

Kukaan ei ole voinut minulle selittää mitä hra K. tarkoittaa sanoilla »kvartettimixti». Minusta näyttää siltä, että hra K:n käyttämä fraseologia on lievimmin sanoen epäselvää. Tätä minä kutsun itsetiedottomuudeksi (l'inconscience).

Hra Klemetti olisi tehnyt paremmin, jos hän olisi tutustunut minua koskeviin ulkomaisiin arvosteluihin — ranskalaisiin, italialaisiin, sveitsiläisiin, belgialaisiin, hollantilaisiin ja saksalaisiin — joita

on Oopperan johtajan hallussa ja joiden perusteella hän olisi voinut muodostaa käsityksen omasta taidostaan.

Ja sitten hra Klemetin (hänen maamiestensä lausuntojen mukaan) pitäisi hiukan huolehtia tyylistään...

Enrico di Mazzei,

Parisin Opéra Comiquen ensimmäinen tenori.

Vastaus edelliseen.

Kauniisti kirjoitettu! Hra di Mazzein näyttää olevan yhtä vaikea pysyä tahdissa kynäilijänä kuin laulajana.

Mistä hän on oikein närkästynyt?

Olen sanonut, että hra Mazzei on »suurempien teatterien keskitasoa oleva tenori» ja että hänen näyttelimensä »on samansuhtainen». Kun näin sanoin, oli siinä jo huomattava määrä kohteliaisuutta, sillä täysi totuus on se, että hra Mazzei on ei vain laulajana keskinkertainen, ääni levottomasti taajavibratoinen, korkeammalla sävelalalla erittäin ahtasointinen ja kapea, minkä kaiken jokainen vähänkään laulokorvalla varustettu maallikkokin kuulee, niin laulajana, mutta lisäksi hän on musikkona yleensä jotenkin keskinkertainen. Haluaisin nähdä, kuka kapellimestari nousee häntä puolustamaan. Olisin antanut hra Mazzein rauhassa kuljettaa pois laakerinsa, mutta kun hän tuo esiin, ehkäpä kuin pikkuolojamme pilkaton, musikaalisesti äitälätkätyllä nykyään jo täysin mahdotomasti fermaattidiminuendonsa, niinkuin »Rigoletossa», silloin ei voinut enää mistään kohteliaisuussyistäkään vaieta. Huomautin siitä, ja ainoa tapa, millä moi-

seen mauttomuuteen voi suhtautua, on iva. Luuleeko hra Mazzei voivansa syöttää tämänkään lehden lukijoille mitään hyvänsä? Esim. juttuja Verdin aikain mukana »traditioista»! Minun ei tarvitse tässä todistaa. Nykyään matkustetaan jo paljon ja monen monet suomalaiset ovat itse istuneet Milanon Scalassa toteamassa, kuinka Toscanini, Gui ja monet muut ensiluokan kapellimestarit tätä nykyä fermaatteja käsittelevät: täysi, voipa sanoa liikkakin askeittisi. Onpa riisuttu »Traviatankin» fermaattit, niin että on suorastaan sääli todella

hyvien äänten hukkaan menoa. Ja kumminkaan ei silloin riisuttavana ole ollut lähimainkaan semmoisia huippufermaatteja, joita hra di Mazzei tarjoaa. Kerran istuessani Napolin San Carlossa Michele Fleta, jolla nyt on jonkinverran auktoriteettia suuressa maailmassakin, yritti joitakin aivan vähäisiä vapauksia. Yleisön joukosta alkoi heti kuulua huutoja »pysy nuoteissa». Jos hra di Mazzei menisi Scalassa, edellyttäen, että hän pääsisi Colomboa edemmä, laulamaan semmoisen fermaatin, jonka hän lauloi täällä ensikerran »Rigolettoa» myötävaikutuksellaan esitettäessä, antaisi jopa galleria hänelle pian äänekkään muistutuksen. Sitä minä vain pilkkasin vähän.

Hra di Mazzei ei ole oikea henkilö vaatimaan minua jonkinlaiseen tentteeraukseen »kvartettimikstistä» ja muista teknillisistä seikoista. Kvartettimikstini, liian heikolla ymmärtää täällä jokainen vähänkin laulua-asioihin perehtynyt. Hra di Mazzei onkin nähtävästi liikkunut täällä yhtä asianymärtävissä piireissä kuin itse on. Että hän siis puhuu halventavasti minun kyvyistäni yksinlaulun ymmärtämisen alalla, joihinkin tietysti vain siitä, että joku on hänet yllyttänyt siihen tarkoitukseksi. Sillä ei suinkaan Suomessa ole monta lauluilmistä, jotka eivät tietäisi, mikä minun osuuteni näissä asioissa on. Alkaen tämän kaupungin kurkkulääkäreistä, joista useimpien potilaiden vaikeimmat äänivammat minä hoidan.

Hra di Mazzei suvaitsee hänelle näin uskotelluista tiedoista johtuvassa ylimielisyydessään olla sukkela letkaisemalla myös minun kuoroni laulajia, joita hän ei ole koskaan kuullut. Olen tietenkin jäävi tässä asiassa mitään lausumaan, koska he ovat minun kouluuttamiani. Mutta sen voin sanoa, että muista kuoroista täällä löytyy, ei niin harvojakaa, vaikkapa tenoreita, joiden paikan hra di Mazzei vaivoin täyttääkään, saatikka sitten jollain tavoin ylittäisi. Täällä nimittäin kuorotenorit eivät ole semmoisia kuin monessa Pariisin kuorossa. Ja mitä minun kuorooni yleisesti tulee, niin vaikka hra di Mazzei ei sitä ole kuullut, se kyllä on kuultu siellä täällä suuressa maailmassakin ja arvosteluja on myös lauluteknilliseltä kannalta, jopa

ajalta, jolloin hra di Mazzeita tuskin oli olemassa. Ehkä hra di Mazzeita kiinnostaa kuulla eräs arvostelu, joka ei ole kovin kaukana hänen taholtaan. Hra di Mazzei tietnee, kuka on *Rhené Baton*. M.m. tämä kuuluisa ranskalainen johtaja on omasta aloitteestaan istunut kuulemassa Bach-harjoituksiani useita kertoja alusta loppuun sekä Pariisiin palattuani kirjoittaa kuulemastaan näin:

»Je reste encore sous l'impression extraordinaire de l'audition de votre admirable chorale. C'est un groupement unique au monde et que vous dirigez de façon exceptionnelle.»

Merci pour la grande joie artistique, que vous m'avez donnée.»

(»Olen vielä sen aivan erikoisen vaikutuksen valtaamana, mikä minuun jäi kuulutuani erinomaista kuoroanne. Se on laulajajoukko, joka on ainoalaatuinen maailmassa ja Te johdatte sitä poikkeuksellisella taiteellisella tavalla. Kiitos suostanne suuresta taiteellisesta ilosta!»)

Hra di Mazzein tšekäläiset neuvonantajat tietävät tietenkin, että minä itse kouluutan sekä kuoroni laulajat että solistit.

Valitan, että minun on ollut pakko näinkin selvää puhetta käyttää. Mutta ei sovi myöskään hra di Mazzein käyttää semmoista puhetapaa kuin yllä. »Niin, valitettavasti me gallialaiset emme ole laulunkansaa, olemme instrumentalisteja», sanoi minulle äskettäin Pariisissa eräs huomattava muusikko. »Meillä ei ole täällä ylimalkaan merkittäviä laulajia.» Hyvä hra di Mazzei! Vaikka ei tämä ranskalainen muusikko olisi osannutkaan asiaa arvioida, ei pitäisi antaa asemansa houkutella itseään vaatimaan ehdotonta alistumista kaikilta. Varsinkaan ei, kun, tosiasioissa pysyen, matka kansainvälisen suurlaulajan tasolle on vielä melko pitkä. Kun minä olen kirjoittanut hra di Mazzeista: »suurempien teatterien tavalista tasoa oleva tenori», silloin, ainakin useimpien laulajain mielestä, olen sanonut paljon, monesta varmaan liikaakin, mutta olkoon menneeksi, sen kohteliaisuuden vuoksi, johon hra di Mazzei kirjoituksensa alussa viittasi.

Heikki Klemetti.

Aamulehti 1/31.

Kaarlo Kydön lahjanäytäntö

eilen Työväen Teatterissa oli kerännyt täpötäyden katsomon, jossa naiset muodostivat niin ylivoimaisen enemmistön, ettei miehiä tuntunut olevan ollenkaan. Kukkia ja applodeja tulvi »Syysmanöövereitten» ylläluuantille ylettömän runsaasti — toivottavasti ne on käsitettävä yleisön kiitokseksi ei vain operettisankarille, vaan myöskin näyttelijälle, joka painavammassakin tehtävissä on osoittautunut teatterin parhaaksi.

— m.

Kosti Elon ohjaaja-voitto.

Jalmari Finnen »Pitkäjärveläiset»

Teatteripäivät olisivat tuskin voineet alkaa suotuisammassa merkeissä, kuin Finnen »Pitkäjärveläisten» esityksellä Koitossa (Tampereen Työväenteatteri).

En tahdo tässä — myöhäisen ajankaan tähden — tuhlata aikaa näytelmän selostukseen, ja se onkin oikeastaan tarpeetonta, sillä Finnen komedian koko omalaatuinen viehäytys piilee esityksessä. Luettuna se saattaisi kenties tuntua hyvinkin yksiviivaiselta ja vähän antavalta, mutta sellaisena kuin sen Tampereen Työväenteatterin näyttelijät esittivät ja sellaisena miksi se oli Kosti Elon armoitetuissa ohjaajakäsissä muodostunut, tuli siitä elämys jokaiselle katsojalle.

Tampereen uskokä »Loppiesitykset tissa, eduta korke edellisen tä maassa komedian kaansaamnyt »Romeon ja ylistyksen on sanon »Romeoren varh tettu pu

vät edelleen huomiota *Vappu Elo* tuiskeana Reginana, *Oili Jaatinen* lempeänä Heikkilän emäntänä ja *Greta Lindell* Mariana. Miesnäyttelijöiden tehtävät olivat yleensä yksivakaisempia, sillä naiset tässä näytelmässä hoitavat asioita. Miesnäyttelijät suorittivat tehtävänsä pätevästi sellaisena solidaarisena rintamana, jollaiseksi tekijä on miesosat luonut. *Aarne Jaatinen* oli sympaattinen Juha, *Matti Lehtelä* riuskea Martti, *Alpo Vikman* jämerä Antti Covéen, *Jallu Vuolle* rehti ja mielevä Heikkilän isäntä, *Kaarlo Kytö* reimaotteinen siltavoudin poika ja *Kusti Sala* joviaali Sikalan ukko. Muutkin tehtävät hoidettiin moitteettomasti.

Näytelmä ja sen oivallinen esitys saavuttivat täydellisen menestyksen. Teatterien katsomoissa on harvoin saanut nähdä sellaista iloa kuin eilen Koiton salissa. Suosionosoitukset olivat voimakkaita ja kohdistuivat lopuksi hra Eloon myrskyisinä. On ihme, jolleivät muutkin teatterit ota ohjelmistonsa Finnen mainiota huvinäytelmää.

Kotimainen ensi-ilta

Työväen Teatterissa.

Työväen Teatteri on näytäntökauden yhdennellätoista hetkellä valmistanut vielä vakavan ja lisäksi kotimaisen näytelmän, *Väinö Syvänteen* kirjoittaman nelinäytöksisen „*Katkeamaton kaari*”, jolla eilen oli ensiesityksensä.

Syvänne on allekirjoittaneelle tuntematon suuruus, mutta hänellä lienee jo entuudestaan joitakin kevyempiä näytelmiä takanaan. „*Katkeamattomasta kaaresta*” — joka hiljan on ilmestynyt myöskin kirjana Oy. Näytelmän kustannuksella — saattaakin havaita, että hänellä on jonkinverran teatteritottumusta. Hänellä on silmää luoda teatraalisesti vaikuttavia tilanteita, henkilöt selkeästi piirrettyjä, kohtausten vaihdokset luontevia ja vuorosanat yksinkertaisia. Mutta myönteiset puolet supistuvatkin tähän ulkonaiseen ja itsessään onttoon rutiiniin. Jo juonen piirtely on kaikkea muuta kuin johdonmukaista, vaikka sen syrjähyppy onkin yritetty peittää paksuun sentimentaalisuuteen, ja henkilöitten selväpiirteisyys muodostuu lopuksi köyhyydeksi, joka tekee niistä vain nuket. Myöskin vuorosanat saavat usein värittömän ja toisinaan mauttomankin sävyn.

Syvänne käsittelee näytelmässään isänrakkautta — tässä se „*katkeamaton kaari*”, joka ulottuu pääosan, näyttelijä Uurtamon yksinäisten vaellusvuosien yli hänen jouduttuaan vaimonsa hylkäämäksi. Varsinaiseksi aiheeksi muodostuu tämä kuitenkin vasta loppunäytöksissä, molemmissa aikaisemmissa saamme sensijaan olla hänen aviollisten onnettomuuksiensa todistajana ja samalla luoda silmäyksen hänen teatterinsa kulissien taakse näyttelijäin pukuhuoneeseen. On valitettavaa, että kirjailija on tuntenut niin suurta sympatiaa näytelmän kaikkia päähenkilöitä kohtaan, että hänen väen väkisin täytyy kaikista tehdä enkeleitä; esim. aviokonflikti ja siis koko näytelmän draamallinen nousu jää täten liian pehmeälle pohjalle. Kuitenkin on kirjailija pannut kaiken teatterituntemuksensa liikkeelle ja yrittänyt tehdä mahdollisimman „vaikuttavia” kohtauksia, joissa tyhjällä päätöksellä huudetaan ja huudotaan.

Kosti Elo oli näytelmään tehnyt varsin paljon muutoksia. Niistä huomattavin ja onnistunein oli se, että Uurtamo lahjanäytännössään ensimmäisessä näytöksessä esiintyi — operetissa, eikä Hamletina, niinkuin tekijä on aikonut. Tämä operetti antoi oikean taustan niille tunteenpurkauksille, joitten todistajana sittemmin saimme olla, sillä väriä oli teatterin puolestakin pantu aika paksultikahteen seuraavan näytökseen. Ohjaajalle kunniaaksi on sanottava, että sävy viimeisessä jo osittain oli hillitympää.

Pääosaa, näyttelijä Uurtamo, esitti *Kaarlo Kytö*. Juuri tässä viimeisessä näytöksessä kykeni hän lopulta vakuuttamaan, ennenkaikkea näytöksen lyhyessä alkukohtauksessa, josta muodostui esityksen kaikkein paras. Lopun otti Kytö hyvin hillitysti, eikä ollut hänen syynsä, ettei loppukohtauksesta sittenkään tullut vakuuttavaa; lähinnä kai se johtui siitä, ettei näytelmän päätös sietänyt syvempää tulkintaa. — Alkunäytöksissä huusi ja riuhkoi Kytö muitten tavalla — jopa niin, että taulut putoilivat seiniltä — ja sekä puhetta että liikuntaa vaivasi kiussallinen maneerimaisuus. Etenkin omistuisesti sävytettyyn monotoniseen puheeseen tulisi näyttelijän kiinnittää huomiota. Liikunnan pateettisuus lie eniten johtunut osan yleisestä sävystä.

Aviollisen kolmion kaksi muuta kulmaa olivat *Oili* ja *Aarne Jaatinen* esitettävänä, ja heille osottautui mahdollomaksi saada mitään sisältöä valjuihin kuvattaviinsa; samoin ei *Vappu Elo* kyennyt tekemään Helystään sitä tai tätä. — *Elna Hellmanilla* oli näytelmän ehkä kiitollisin rooli, mutta hänkin supisti varsinaisen sanottavansa muutamiin ensimmäisen näytöksen repliikkeihin Uurtamon kanssa, joissa tosiaankin oli väriä muutakin kuin ulkonaisesti. — *Lyyli Eriksson* ja *Alpo Vikman* lausuvat vuorosanansa hartaasti ja yksinkertaisesti, mutta *Matti Lehtelän* esiintyminen etenkin ensinäytöksessä oli alle kaiken kritiikin, eikä *Hugo Makkonenkaan* ollut paljoa parempi.

Totuuden nimessä myönnettäköön, että yleisön käsitys näytelmästä ja esityksestä oli aivan päinvastainen kuin selostajan: siihen meni sentimentaalisuus ja päätös nähtävästi täydestä, sillä en koskaan aikaisemmin muista nähneeni — tai pikemmin kuulleen — Työväen Teatterin katsomoa niin liikuttuna kuin eilen. Jos ei muuta, niin tämä todisti ainakin sen, ettei teatterin

johto ollut suinkaan tehnyt laskuvirhettä uskaltamattaan ottaa vakavan ohjelman keväälläkin esitettäväksi. Sitä ei naapuriteatteri ole rohjennut.

H—m.

Väinö Syvänteen näytelmän ensi-ilta lauantaina oli houkutelut miltei salintäyteisen katsomon Tampereen Työväen Teatteriin harvinaisen kauniista kevätillasta huolimatta. Että „*Katkeamattomalla kaarella*” oli myöskin yleisömenestystä, osoitti kai parhaiten se loputon niiskutus, mikä katsomosta kuului esitettäessä keuhkotautisen isän tragiikkaa. Taiteellisesti arvostellen ei kuitenkaan voinut olla jälleen toteamatta Syvänteen kielenkäytön arkisuutta ja ilmeikkyyden puutetta, näytelmän henkilöt puhuivat latteasti ja värittömästi, joskus saattoi keskustelu muuttua tavaliseksi jokapäiväiseksi jaaritteluksi. Repliikit eivät olleet tarpeeksi keskittyviä, sama ajatus saattoi toistua pariin kertaan. Eräät kohtaukset tehosivat taasen nähtynä vielä herkemmin kuin luettuna. Syvänteellä on ilmeisesti hyvin paljon oikeata teatterimiehen silmää, mutta taiteellista tyyliä ja kirjallista makua puuttuu. Näitä moitteita lieventäköön kuitenkin se tosiseikka, että lukuunottamatta *Lauri Haarlan* „rytmillistä proosaa” ja *Maria Jotunin* synynnäistä ja älykästä keskustelutaitoa ei meillä tietääkseni kukaan muukaan kykene kirjoittamaan näytelmiä, jotka taiteellisesti saavuttaisivat pätevän tason, *Arvi Kivimaakin* kirjoittaa näytelmistään etupäässä lyyrillisiä tunnelmakuvauksia.

Ennakkoreklaami Väinö Syvänteen näytelmästä oli useaan kertaan painostanut näyttelijäin innostusta tehtäviin, johtuen tämä kai lähinnä tehtävien tutusta läheisyydestä ja siitä yksinkertaisesta suoraviivaisuudesta, millä henkilöiden psykologiset ominaisuudet oli hahmoiteltu. Mutta ihmisielua kuvattaessa viehättävät usein sen salaperäiset mutkallisuudet enemmän kuin mutkattomuudet ja valokuvamainen ja pintapuolinen realismi, vaikka se olisi kuinka luontevaa, ei tehoa nykyaikaisena uusasiallisena aikakautena nykyaikaiseen katsojaan, vaaditaan syvyyden tuntoa. *Aarne Jaatinen*, *Hugo Makkosen*, *Matti Lehtelän* ja *Vappu Elon* esityksistä puuttui kaikista määrätynlainen syvyyden tehostus. Herra Jaatisessa oli oikeata kiihkeyttä ensimmäisessä näytöksessä, mutta traagillinen taistelu lapsesta ei enää tarpeeksi ilmennyt kolmannessa, herra Makkonen ei taasen jaksanut täysin tehostaa ensinäytöksen nuorukaisen kokematon ja puhdasmielistä, vaikka hiukan mamsellimaista pojua. *Vappu Elo* teki Helystä taasen suloisin perhetytön, hyvin herttaisen ja kiltin, mutta viimeisen näytöksen aktiivisuus ja tinkimätön velvollisuudentunto olisi edellyttänyt enemmän tarmokkuuden ja toimeliaisuuden piir-

Photo by Apeda

Tampereen syy usko
kä „Lopp
esitykset
tissa, ed
ta korl
edellisen
tä maas
komediari
kaansaat
nyt „R
„ilon ja
ylystykse
on sanoi
„Rome
ren varl
tettu pu

Minna Canthia Työväenteatterissa.

Työväenteatteri esitti eilen Viikinsaaren kesänäyttäntöjä varten harjoittamansa Minna Canthin laulu-huvinäytelmän »Roinilan talossa». Valinta nähtiin aivan oikeaksi. Työväenteatteri on juuri kansannäytelmissä vahva, ja eilis-ilta oli tästä uusi, pätevä todistus. Mutta lisäksi osoittautuivat pitkät ajat piilosalla pidetyn kappaleen humorinkiekurat niin permanenteiksi, että eiköhän vain »Roinilan taloa» ensi vuonna raketa sinne tänne muillekin näyttämöille. Canthin tekemäksi ja siis tietenkin tendenssipitoiseksi näytelmä on sitä vain niin inansa, että se lajiaan on moitteeton sormien läpi katsomattakin.

Kusti Salan ohjaus kannattaa rakoilemattomuudestaan maininnanosien ja juonenkänteiden mahdollisuudet käytettiin tarkoin hyväksi, mutta ei menty liotteluun, vaikka kappaleen veto-osissa sekin vaara on liki. Yksityisistä on ensimmäisenä mainittava Lyyli Erikssonin riemastuttavan ilmielävä ja valian taidokas juoru-Sanna, joka oli sekä välitöntä että äyllistä syntyperää. Muut osat ovatkin suunnilleen tasavertaisia. Matti Lehtelän konna-Ollia ei vaivannut mikään; hän oli riittävän iljettävä, mutta sen verran lystillinenkin, että osa säilytti huvinäytelmänomaisuutensa. Jallu Vuolteen maailmansälin suorituksessa oli ihan riemukaikin keksinnöitä ja enempää ei tarvinne jutusta mainitakaan kuin tunnustaa, että Kaarlo Kytö ja Elna Hellman muotoavat laulunsa tavallista paremmin, melodianakin eikä vain tekstillisin mahdollisuuksin. Siinä kai on kapellimestari Einari Halmeellakin osaansa?

Näyttelijöiden oli hauska näytellä, sillä katsomo oli täpötäysi, ja hauskaa oli katsomollakin.

— rk —.

Tampereen Työväen Teatterin kesä- näyttämö.

MINNA CANTHIN „ROINILAN
TALOSSA”.

Tampereen Työväen Teatterin näyttelijöiden Viikinsaaren kesänäyttämöä varten harjoittelema Minna Canthin varhaistuotantoon kuuluva kansannäytelmä oli sunnuntai-illaksi houkutelut yleisöä teatterisalin tupaten täyteen. »Roinilan talossa» on jännittävyttä, kauniita kansanlauluja ja rakkautta juuri niin paljon kuin tällaisissa näytelmissä tarvitaan. Ja vaikka se rakenteeltaan on hiukan hatara, henkilöt tulevat ja menevät näyttämöltä kovin järjestystysti ja vaikka se tuntuneeräiltä mielipiteiltään vanhanaikaiselta, on näytelmän ihmisiä ollut luomassa kuitenkin älykäs psykologi, joka on osannut saada heidän paljon hämmästyttävän tuoreita ja eläviä piirteitä.

Kusti Sala oli suorittanut ohjauksen tavalliseen realistiseen kansannäytelmätyyliin, ja näyttelijät säilyttivät tasaisesti vanhat traditiot, sillä juuri näin lienee »Roinilan talossa» näytelmää esitetty siitä saakka kun se ilmestyi. Matti Lehtelä ja Lyyli Eriksson olivat naturalistisen voimakkaasti naamioineet itsensä, melkein liian voimakkaasti, edellinen tyytyi siten luomaan vastenmielisen kansannäytelmäkonnan miltei olemattomin humoristisin korostuksin, jälkimmäinen sensijaan voitti rehevällä olemuksellaan ja riemukkaalla komiikallaan täydellisesti katsomon. Kaarlo Kytö sai vauhtia pohjalaiseen renkipoikaansa ja lauloi miellyttävästi, Elna Hellman liikkui topakkana ja räikkaana piikatyttönä yhtä valloittavasti kuin tavallisesti. Vappu Elo, Staava Haavelinna, Väinö Luotonen ja Jallu Vuolle tyytyivät sangen sovinnaisiin henkilöluomiin.

Eilisiltäisestä yleisömenestyksestä päättäen ovat teatterin näyttelijät tehneet onnistuneen valinnan »Roinilan talossa» kesäohjelmistoon ottaessaan.

S.-K. K.

ELOKUVAT

Kuismaa ja Helinää filmataan.

Iris Knape ja Tauno Brännäs.

Ei käynyt hauskemmin, kuin että allekirjoittaneen vaeltaessa eräänä kauniina aamuyönä Esplanadia pitkin, hän kohtasi Kalle Kaarnan filmiseurueen, joka parailaan teki lähtöä suurella autobussilla Vallinkoskelle, jonka kauniit seudut ohjaaja Kaarna on valinnut tämän kesäisen filminsä Larin Kyöstin ballaadin »Kuisman ja Helinän» tapahtumapaikaksi.

Lomaileva lehtimies otettiin ystävällisesti vastaan, jopa niin ystävällisesti, että hän viittä minuuttia myöhemmin keikkui autobussin takapenkillä ohjaaja Kaarnan vieressä kohden reittiä Porvoon—Loviisa—Kotka—Hamina—Lappeenranta—Imatra—Vallinkoski.

Se oli yksi elämäni rattoisampia matkoja, jonka vaiheista syntyisi oma erikoinen lukunsa hauskoine tapahtumineen. Paras kuitenkin kertoa perille tulosta, tämän suurfilmin syntymisen ensi vaiheista.

Määränpäänä oli Ahopellon talo Nätämälän kylässä. Erittäin sopiva Kuismaa ja Helinä ballaadin Sankolaksi. Kauan siinä ei siekailtu. Vielä matkan tomut harteilla alkoi tulinen touhu. Valattiin aitat, kamarit ja lisäksi makuusijoja naapuritaloista. Sitten alkoi Kuokkanen junior levitellä sminkkejään, selstoffejaan, puutereitaan ja partojaan pienen kamarin pöydälle.

Hän sai käsiinsä ensimmäiseksi Hannes Närhin, joka on jo valmiina täysipartaisena Mischana kulkenut kaiken kesää Turun ja Naantalin kummituksena. Hän pyysi vain vaatimattomasti silmiinsä Neitsyt Maarian kyynelten varjoväriä, josta pyynnöstä niin aikansa tasolla oleva Kuokkanenkin joutui vähän hämilleen.

Filmikamera nieli ensimmäisenä mukaansa Kaarlo Kydön, joka näyttelee filmissä Isman, suomalaisen miehen miehekkään osan. Aurinko paistoi, Vallinkosken ryöpyt kimaltelivat, ja työ edistyi.

Filmin joukkokohtaukset alkoivat sen jälkeen kuin Lappeenrannasta saapuneista rakuunoista tehtiin käden käänteessä Kubanin kasakoita. Ne muodostuivat suurenmoiksi. Muun muassa Sankolan nuori renkipoika (näyttelijä Onni Tanner) taistelee eräänä kesäisenä yönä kahtakymmentä kasakkaa vastaan ainoana aseinaan vain nyrkit ja kaurapussi suoriutuen siitä tehtävästään niin kuin suomalaisen tuleekin.

Tauno Brännäs, filmin valkoviittainen kasakkapäällikkö, taas lentää Sankolan vaiheilla tulisella ratsullaan tummana sähköväsilmaisena, kuten ainakin Kubanin kasakka, joka tuo terveisiä aroilta. Hänessä ei ole tällä kertaa jälkeäkään Jääkärien morsiamen nuoresta Martista, jona hän esikoitsi valkoisella kankaalla.

Istuin sitten tappeluohjauksen jälkeen ohjaaja Kaarnan kanssa Ahopellon talon portailta ja tiedustin:

— Milloin Kuismaa ja Helinää valmistuu?

— Syyssezonkiin on tarkoitus.

— Luuletteko todellakin, että näin suuri työ suoritetaan niin lyhyessä ajassa?

— Kun pitää ohjaukset kireällä, hymyili Kalle Kaarna tyyntä hymyän ja syventyi jälleen kädessään olevaan manuskriptiinsä.

Kesken touhun ilmestyi paikalle primadonnakin, Iris Knape, josta juuri filmauksen alkamispäivänä tuli maineikkaan lentäjämme Jäderholmin rouva. Hän tuli filmauspaikalle lentokoneella tehden häämatkan oikein Hollywoodilaiseen tapaan.

Kolmen hauskan ja mielenkiintoisen päivän jälkeen jätti allekirjoittanut Ahopellon talon, jossa jäätin jatkamaan Kuisman ja Helinän luomistyötä hirtaalla innolla.

Triik

Photo by Apeda

Tampereen Työväen Teatterin kesänäyttämöä varten harjoittelema Minna Canthin varhaistuotantoon kuuluva kansannäytelmä oli sunnuntai-illaksi houkutelut yleisöä teatterisalin tupaten täyteen. »Roinilan talossa» on jännittävyttä, kauniita kansanlauluja ja rakkautta juuri niin paljon kuin tällaisissa näytelmissä tarvitaan. Ja vaikka se rakenteeltaan on hiukan hatara, henkilöt tulevat ja menevät näyttämöltä kovin järjestystysti ja vaikka se tuntuneeräiltä mielipiteiltään vanhanaikaiselta, on näytelmän ihmisiä ollut luomassa kuitenkin älykäs psykologi, joka on osannut saada heidän paljon hämmästyttävän tuoreita ja eläviä piirteitä.

Koiton Näyttämöllä on viimeisenä uutuuksena esitetty operetti „Stambulin ruusu”. Sen ensi-ilta annettiin Kaarlo Kytön, Koiton Näyttämön nuoren, lahjakkaan näyttelijän hyväksi ulkomaista opinto-

matkaa varten täydelle ja innostuneelle katsojalle. Henkilöt vasemmalta lukien: Kaarlo Kytö Ahmed Beynä, Aatu Dahlqvist Fridolinina ja Hulda Keskinen Midilinä „Stambulin ruusussa”.

Suuren osan yleisöstä muodostivat teatterilajiset — kriittisiä katsojia jos kutka — mutta sellaista vuorovai-
kutusta näyttämön ja katsomon välillä kuin eilen illalla syntyi, kokee perin, perin harvoin — joitakin operetteja ehkä lukuunottamatta. Tamperelaisten esitys oli elävä ja ennenkaikkea vapauttava todistus siitä, mitä todellinen ohjaajakyky voi meikäläisissäkin oloissa aikaansaada.

Jos me jotakin olemme teattereissamme kaivanneet, on se ollut luova ohjausta, ohjausta, joka saa koko esityksen horjahtamatta noudattamaan samaa tyyliä, samaa peruspyrkimystä, samaa tahtoa. Kiitos ja kunnia Kosti Elolle siitä, että hän näytti meille ohjattuna näytelmän!

On vaikeaa mennä sanomaan, kuka »Pitkäjärveläisten» henkilöistä oli lopullisesti paras, niin hiottua, niin pienintäkin yksityisseikkaa myöten viimeistelyä oli yhteisesitys. Jokainen teki parhaansa kenenkään pyrkimättä »loistamaan» naapurinsa kustannuksella, kuten niin usein ikäväkseen näkee löyhästi ohjatuissa näytelmissä. Vertauskohtia etsiessämme saamme jo siirtyä mannermaalle! Ehkäpä sittenkin ensi palkinto kuuluu Elna Hellmanille hänen verratomasta Läpikäytävän Hennastaan, sillä sen veroista koomillista suoritusta saa kauan etsiä minkä muun meikäläisen teatterin piiristä tahansa! Näyttelijätär, jolla todella on huumoria, on jo sinänsä harvinaisuus ja kun tähän vielä yhtyy sellainen »osaaminen» kuin Elna Hellmanilla, on tulos riemastuttava. Kateeksi käy Tamperetta!

Jos tahtoisin mainita muut kunnostautuneet näyttelijät, täytyisi minun painattaa tähän koko henkilöluettelo, niin ihanteellisen tasaista oli esitys. Erikoisesti kiintyi huomio näyttelijöiden oivalliseen artikulointiin sekä luontevaan ja pakottomaan lausuntaan. Samaa on sanottava liikehtimisestä. Kosti Elon teatterin vierailusta muodostui malliesitys, josta meillä teattereistamme ylpeilevillä pääkaupunkilaisilla on paljon opittavaa!

Yleisö osoitti suosiotaan pitkin iltaa kesken esityksen — etenkin kahden viimeisen näytöksen aikana, joissa alkunäytösten hieman juheaa ja hidas tempo kiintyy ja sekä sukkeluudet että huvittavat tilanteet seuraavat toinen toisensa kintereillä.

Lopuksi huudettiin ohjaaja esille ja joutui hän ramppiin ilmestyessään suorastaan myrskyisten suosiosoitusten kohteeksi. Yleisö tuskin muisti odottavia vaatteitaan (mirabile dictu!), vaan kutsui näyttelijät ja Kosti Elon yhä uudestaan ja uudestaan kumartamaan. Kukkia ja isämuonaa!

„Pitkäjärveläiset”

Tampereen Työväen Teatterin vierailu Koiton Näyttämöllä.

Tampereen Työväen Teatteri vieraili eilen Koiton Näyttämöllä, esittäen Jalmari Finnen 4-näytöksisen huvinäytelmän ”Pitkäjärveläiset”.

Esitettävä näytelmä monine hullutuksineen ja remuisine kohtauksineen ei sinänsä ollut parhaiten valittu, jos on tarkoitus mitata teatterin taiteellista tasoa. Mutta vierailleva teatteri ei ollutkaan tätä pitänyt silmällä. Se tuli, näki ja voitti Koiton Näyttämön yleisön, joka vietti riemullisen illan, minkä ohessa runsaslukuisana saapuvilla ollut näyttämöväki nautti näkemistään raikkaista tyypeistä ja silloin tällöin esiin pistävistä mainioista tulkintavivahduksista.

Mutta teatterin johtaja Kosti Elo kuitenkin niitti suurimman saaliin. Hän todisti tällä hämäläisnäytelmällään, että hänen teatterinsa on löytänyt oikean tien kansan sydämeen, mutta sen ohella hänen tarkka ohjaajasilmänsä on huolehtinut siitä, että kokonaisvaikutus kaikesta huolimatta muodostuu hyväksi.

Kosti Elon nuorenlainen kaarti esitti eilen illalla sarjan hyviä kansantyyppejä, ollen sitä paitsi esiintyjäin Hämeen murteen käyttö monesti hämmästyttävän luonnollista. Lyyli Eriksson tässä suhteessa Natukan leskiemäntänä antoi erikoisen kypsyysnäytteen ja myöhemmin Elna Hellman Läpikäytävän Hennana tuli hänen parivaljakokseen. Nämä naisytyypit ennen muuta kiinnittivät huomiota, minkä lisäksi oli monta muuta arvokasta suoritusta. Miehistä kiintyi huomio Aarne Jaatiseen, joka Juha Tuomaanpojas-
saan — muuttuessaan nahjuksesta karskiksi mieheksi — antoi näytteen joustavuudestaan. Kusti Sala teki Sikalan isännästä herkullisen, jopa tavallaan kansatieteellisen tyyppin ja Kaarlo Kytö osui voimamiehessään aivan oikeaan. Alpo Vikmanin nimismies sitävastoin jäi ohueksi; hän ei tavoittanut varmaankaan sitä mitä tarkoitti. Yhteisnäyttely oli monin paikoin ihalltavan kiinteää, temperamenttia oli joskus hämmästyttävän paljon. — Jussi Karin lavastus vastasi tarkoitustaan.

Yleisö osasi antaa vierailijain suorituksille oikean arvon. Pitkin iltaa olivat suosiosoitukset tuhlailleet, kukkiakin tuli — ja lopussa Kosti Elo sai osakseen voimakkaat eläköönhuudot.

v. t.

Tampereen Työväen Teatterin vierailu.

Jalmari Finne: Pitkäjärveläiset.

Tampereen Työväen Teatteri oli teatteripäivien johdosta järjestänyt eiliseksi vierailunäytännön Koiton Näyttämölle, esittäen Jalmari Finnen 4-näytöksisen huvinäytelmän *Pitkäjärveläiset*, joka Tampereella on saavuttanut suuren menestyksen. Pitkäjärveläiset, jossa havaitsee jonkin verran Kiven ja Jotunin dramatiikan sukulaisuutta, on eepillisen leveästä kyläkuvauksestaan huolimatta harvinaisen huvittava, suorastaan sukkeluuksia räiskyvä kansannäytelmä, joka draamalliselta rakenteeltaan on ihailtavaa taitotyötä, tosin enemmän teatteria kuin kirjallisuutta, mutta juuri siksi niin välittömästi näyteltäväksi luontuva.

Taitotyötä oli myöskin Tampereen Työväen Teatterin esitys. Näytelmä on varmastikin erityisesti sovelnut teatterin näyttelijävoimille, mutta esityksen suunnittelussa ja kokonaisuuden tyyllisessä hallinnassa havaitsi myöskin persoonallista näkemystä ja sen tarmokasta toteuttamista todistavan ohjaajanotteen, joka herättää kunnioitusta. Johtaja Kosti Elo on tunnettu taitavaksi ja tunnolliseksi ohjaajaksi, ja *Pitkäjärveläisten* mainio esitys yhä kohottaa hänen mainettaan.

Pitkästä henkilöluettelosta kiintyi huomio erityisesti Läpikäytävän Hennan esittäjään, Elna Hellmaniin, joka osoitautui ensiluokkaiseksi luonnonnäyttelijäksi ainakin kansankomiikan alalla. Hänen karakteristiikkansa osoitti harvinaisen varmaa muototajua, rohkeasti konstruoivaa mielikuvitusta ja välitöntä, joustavaa ilmaisukykyä. Hän ei langennut tyhjäsältöiseen karikointiin, hänen eleilynsä, ilmeilynsä ja kielevä kimityksensäkin olivat tyyliä detailjeihin saakka elävää luonnetulkintaa, joskin esitysvireessä joskus kyllä havaitsi hienman teennäistäkin asennoimista. Lyyli Erikson on niinkään etevä näyttelijätär, joka esitti Susanna-emännän harvinaisella vuolaudella, mehukkaisuudella ja muototajulla. Naisnäyttelijöistä herätti-

teitä, jotka tavallisesti koulutyttöissä ilmenevät kulmikkautena ja liioitteen varmuuden tavoittelussa. Oili Jaatinen, Alpo Vikman, Elna Hellman ja Lyyli Eriksson onnistuivat tehtävissään paremmin. Rva Jaatinen kykeni hyvin herkästi tehostamaan toisen näytöksen ristiriitaisia taisteluita ja kolmannen näytöksen tuskaa, pelkoa ja pidätettyä liikutusta entisen miehensä odottamattoman käynnin ja hänen vanhentuneen ulkomuotonsa vuoksi. Miksi muuten kolmannessa näytöksessä niin kovin pikkuporvaril-

linen vanhenevan rouvan puku? Kuusitoistavuotisten tyttösten äitien ei nykyään tarvitse pukeutua isoäideiksi. Alpo Vikmanin näyttelijä oli hyvin sympaattinen luomus, Lyyli Erikssonin vanhassa, uskollisessa palvelijattaressa kaunista hartautta, Elna Hellmanin Siviässä vauhtia ja temperamenttia.

Pääosa, Urmas Uurtamo oli Kaarlo Kytön hoivissa. Hän teki vakavaa työtä, kuten tavallista ja kykeni miehekkäästi ilmaisemaan sairautensa vuoksi tapahtuneen vapaaehtoisen luopumisen vaimostaan ja lapsestaan, samoin pitkän eron jälkeen tapahtuneen kauniin jälleennäkemisen. Viimeisessä näytöksessä esitys kuitenkin herpaantui omituisen väröttömäksi, syynä saattoi olla kummanin, sekä isän että tyttären suuhun asetetut liikaturteelliset vuorosanat.

Ohjauksessa oli johtaja Elo lisännyt alkuun repliikkejä, jotka tehostivat teatterituntua, samoin painostanut älykkäästi ensimmäisen näytöksen rauhatonta ja hälisevän riemukasta tunnelmaa viimeisen näytöksen kuolemaa aavistelevan Hamlet-vierailun vastakohtana. Muuten pysyi ohjaus sangen uskollisena näytelmän realistiselle ja tunnelmoivalle sävyille. Jussi Karin näyttämöasetus yksinkertaisen asiallista ja miellyttävää. Näyttelijät saivat kukkia.

S.-K. K.

Tampereen Työväen Teatteri.

Työväen Teatteri hade i lördags sin sista premiär, varvid uppfördes en inhämsk vådevill Näin elämme kevästä syksyyn av Pietari Kekäle och Teod. Kaipainen. Regien var som vanligt Kosti Elos. De vackra danserna voro komponerade och inövade av Arno Hjorth.

Då en teater så pass sent som i medlet av maj ännu upptager en ny pjäs på sin repertoar, är var och en förberedd på att det måste vara någonting sommarlätt och glatt. »Näin elämme kevästä syksyyn» saknar ju nästan helt och hållet den »löpande tråden», men är dock lämplig förströelse för en kväll.

Bland de uppträdande var Hugo Makkonen — som savogubben angenäm överraskning. Han återgav sin roll så naturtroget och säkert, att man verkligen tyckte sig ha en tjärbåts »kapten» från Savolaks framför ögonen. Elna Hellmans bykmadam var ypperlig. Vidare må nämnas Vappu Elo, Oili Jaatinen och Kaarlo Kytö.

— é —

Helena Savonius

Tampereen Työväen Teatteri.

Väinö Syväne: Katkeamaton kaari.

Jälleen kotimainen uutuuus Tampereen Työväen Teatterissa. Tällä kertaa murhenäytelmä. Aiheena isyystunne, taustana taiteilijaelämä. Johtaja Kosti Elo lienee paljonkin muutellut näytelmää. Varsinkin eloisat kohtaukset kulussientakaisesta elämästä tuntuivat olleen hänen työtään. Näytelmä, jolla on joitakin ansioitakin, tuntuu kuitenkin perustellun melko hataralle ja ulkokohtaiselle pohjalle. Sillä tavoin kuin siinä on käsitelty keuhkotautia traagillisten ristiriitojen aiheuttajana, vaikuttaa koko punos löysältä, teennäiseltä. Siksipä siinä käytetäänkin voimakkaasti senttimenttaalista otetta tunnelman tihentäjänä. Ja hyvällä menestyksellä. Tässä ei suinkaan ole moitittavaa. Sillä taiteellisenä tekijänä on senttimenttaalisuus yhtäarvoinen kuin jokin muukin seikka. Ei suinkaan muuten ollut pelkkä sattuma, että aihe ja sen käsittelytapa johtivat mieleen Al Jolsonin »Laulavan narrin» — tietenkin hyvin kaukaa siuvavana ajatuksena vain.

Pääosaa, näyttelijä Uurtamo, esitti Kaarlo Kytö hienovaraisesti ja vakuuttavasti. M. m. vanhana näyttelijänä hän esitti varsin hillittyä, sisältäpäin nähtyä taidetta. — Siviänä sai Elna Hellman esiin aitoa intohimoisuutta ja tulta. — Oili Jaatinen oli Irmelinä epäkiitollisessa tehtävässä, vieden sen tasisen sovinnollisesti loppuun. — Hugo Makkosen näyttelijä oli luonnehdittu vakuuttavasti. Tuollainen naisellinen mies on muuten teatterimaailmassa hyvin tuttu ilmiö. — Vappu Elo Helytyttönä, Matti Lehtelä näyttelijänä,

Aarne Jaatinen liikemiehenä ja Lyyli Eriksson talousapulaisena mainittakoot. — Lavastus taiteilija Jussi Karin taitavaa käsialaa.

Tampereen Työväen Teatterin viimeisin uutuuus, hulluttelu »Näin elämme kevästä syksyyn», kirjoittanut Pietari Kekäle, säveltänyt Teod. Kaipainen, on sitä maata, ettei se kestä arvostelua. Toivottavasti sen esitys ennenpitkää huomataan teatterin taholtakin vahingolliseksi yleisön esteettistä kehitystä silmälläpitäen.

F. D.